

50 anys que la ballem

Arxiu Municipal - Ajuntament de Cassà de la Selva

Ni la pluja va aturar les primeres desfades del gegant i la geganta durant la festa major de l'any 1959. (Procedència: AMCS. L'Abans. Montserrat Gené)

A
M
C
S

Juny 2009 - núm. 21 / 2a èp.

S
O
L
E

P

I

E

C

S

Història dels gegants de Cassà
Per GREC (Grup de Recerca d'Estudis Cassanencs)

P

I

E

C

S

Un plugim de primavera va obligar a escurçar la cercavila inaugural dels gegants de Cassà la tarda del disabte 23 de maig del 1959. El recorregut segons diu textualment l'article publicat en el número 161 del mes de juny de 1959 de la revista *Luz y Guía* fou: "Hubo de reducirse al recorrido del paseo de Vilaret a la plaza General Franco (plaça de la Coma), pasando por las calles Marina, 3 de febrero (travessera del passeig de Vilaret), 18 de julio (carrer Barraquetes), para llegar a la plaza del Doctor Botet".

Va ser una festa major plena d'esdeveniments: es varen estrenar els gegants, el servei d'aigües potables, la primera part de la rèplica del retaule de l'altar major de l'església parroquial, el ball dels gegants, i la sardana *La vila de Cassà*.

Han passat cinquanta anys des d'aquella festa major memorable i aprofitem per treure a la llum la gènesi d'aquests personatges del folklore cassanenc que varen ser construïts per un reconegut artista olotí, Lluís Carbonell. Les primeres evocacions, les prenem d'un testimoni excepcional, Xavier Carbonell, també notable artista garrotxí, el qual es va formar en un primer moment a l'estudi del seu pare. En aquest estudi Xavier va ajudar el seu pare a construir els gegants de Cassà. Carbonell, fill, tenia en aquells moments disset anys i recorda que es varen traslladar a Cassà per fer els últims preparatius dels gegants, tasca que es va allargar pràcticament durant una setmana. S'allotjaven en una fonda, senzilla i cèntrica, des d'on cada dia es desplaçaven a un garatge del carrer de Marina (a la casa de la Concepció Domingo Gispert), davant per davant del passeig de Vilaret, on un ca-

A l'esquerra, l'última prova dels vestits dels gegants a l'estudi de l'artista Lluís Carbonell a Olot (Procedència: Xavier Carbonell) i a la dreta, durant la seva primera festa major amb els geganters que varen baixar d'Olot (Procedència: AMCS. L'Abans. Martí Salvador)

mió cassanenc havia transportat els dos gegants des d'Olot. Els últims preparatius consistien a acabar de muntar els dos colossos i vestir-los. I vestir-los significava que s'havia de retocar la roba, tallar-la, cosir-la i clavar-la en l'impressionant cos de fusta).

Xavier Carbonell també recorda que dos geganters de la colla d'Olot es varen desplaçar a Cassà per tal de portar els gegants en la seva primera sortida i per tal d'ensenyar les arts i els secrets de portar i fer ballar els gegants, als futurs geganters de Cassà. S'ha parlat i escrit força sobre la gènesi d'aquests elements del folklore cassanenc. Xavier Albertí i Jordi Domingo són els autors d'un treball inèdit titulat *25è aniversari dels gegants*, que recull bona part de la història que es coneix. En aquell treball expliquen com va sorgir la idea: "L'artífex

de la idea de portar gegants a Cassà fou l'aleshores alcalde de la vila, Sr. Josep M. Vidal. Tot començà en una visita d'aquest a la ciutat d'Amer, amb motiu de la seva festa local, on tingué ocasió de contemplar el tradicional Ball de la Parella a la plaça porticada. En quedà corprès i convençut que el seu poble, que tant apreciava, i al qual volia donar màxim relleu, es mereixia també uns gegants com aquells". Els dos autors continuen incorporant altres elements que varen confluïr en la possibilitat de fer realitat els gegants de Cassà: "El suport humà era immillorable; a part de la bona disposició de Josep M. Vidal i el tinent d'alcalde, Francisco Nadal (que uns anys més tard i com a cap del consistori incorporaria la comparsa de capgrossos), es comptava amb el secretari, Miquel Juanola, que exercia llavors com a se-

Dues imatges de les sortides dels gegants, una pel corpus (Procedència:AMCS. Programa de la Festa Major de l'any 1999)

cretari municipal. Vingut de fora, era un home, més que integrat, entregat al nostre poble –del qual s'havia convertit fins i tot en cronista-. Fou sens dubte la col·laboració més amatent per la tasca, recolzat sempre en la seva experiència personal en les facècies del folklore, per la doble condició de garrotxí i erudit historiador.

I, si encara es cerquen altres raons hipotètiques, n'hi ha una de plausible, que segur havia de motivar de valent: a Llagostera feia ben poc que havien estrenat gegants..." (...) "Una vegada presa la decisió, Miquel Juanola va iniciar els contactes amb un bon amic seu, l'artista olotí Lluís Carbonell, un dels millors escultors d'imatgeria popular de l'època." Xavier Carbonell també recorda que el seu pare i l'aleshores secretari municipal, Miquel Juanola, es coneixien de tota la vida i que es varen reunir en un local de la

capital garrotxina per tal de concretar el projecte.

En el treball abans esmentat del 25è aniversari dels gegants també es recull la fórmula que es va escollir per pagar les despeses de construcció: una subscripció popular. Els autors d'aquest treball atribueixen a l'alcalde l'elecció de la forma de pagar les despeses i creuen que es va fer així atès que el consistori estava embrancat en una gran obra: el subministrament d'aigua potable i per tant les arques municipals no podien fer front a ambdós projectes alhora.

Entre els documents que es conserven a l'Arxiu Municipal seguim la pista de com es va vertebrar aquesta subscripció popular. Concretament es conserva un esborrany on s'indica a qui s'han de passar els "Saludes" (document de comunicació breu i cerimoniosa, normalment preimprès, sig-

nat per una persona que ocupa un alt càrrec) per tal de recaptar els diners necessaris. En aquest document auxiliar per a realitzar els "Saludes" s'indicava a qui s'havien de demanar els diners: "pasarlos a todos los miembros del Ayuntamiento (excepto al Alcalde, que tiene familia numerosa)" (...) a todas las personas de posición, que puedan dar 1.000 pesetas, a todos los tenderos de cierta importancia que pueden dar 100, 200 o 250 pesetas (Casa Manolita, Abellí, Tolosà, Arbussé, Arbussé-Piollo, Cristià, José José, etc.) seleccionándolas para no prodigar innecesariamente las negativas. Es decir, buscar blancos un poco seguros (...) No olvidar a empleados de cierta categoría, y que viven desahogadamente. Gentes como Juan Salgas pueden dar muy bien 40 duros".

Dissortadament a l'Arxiu Municipal de Cassà no s'ha localitzat cap docu-

ment sobre els resultats d'aquesta subscripció popular però, en canvi, podem trobar-ne rastres en altres llocs. Per exemple, en el treball de Xavier Albertí i Jordi Domingo es reprodueix parcialment una carta (no s'ha localitzat a l'Arxiu Municipal) que l'alcalde va enviar al president d'Egipte, Nasser, el 18 de maig de 1959, on es pot llegir: "se ha constituido una Junta bajo mi presidencia, abriéndose una suscripción popular a

la cual han contribuido ricos y pobres, niños y jóvenes, patronos y obreros, hasta acercarnos difícilmente a las 25.000 pesetas". La revista *Llumi-guia* també va donant pistes sobre els resultats d'aquesta subscripció popular; concretament en el número corresponent al mes de març de 1959 es difon la notícia de la recepció de l'ajuntament a una representació del col·legi La Salle, una imatge recull l'instant del lliurament, per do-

nar a l'alcalde un bitllet "de los grandes" (és de suposar que de 1.000 pessetes; 6 euros).

El que sí que es localitza a l'Arxiu Municipal de Cassà són les cartes que Lluís Carbonell va trametre a l'Ajuntament de Cassà de la Selva; documentació que ja es va utilitzar per realitzar el treball del 25è aniversari dels gegants de Cassà i per mitjà de la qual es pot resseguir la història de la construcció dels gegants.

Notas para los "Saludas" de los Gigantes:

-Pasarlos a todos los miembros del Ayuntamiento (excepto al Alcalde, que tiene familia numerosa), consignando: "... a su distinguido compañero, el lltre. Sr. Don Fulano de tal, y sabiéndole enterado..."

-A todas las personas de posición, que puedan dar 1.000,- Ptas.

-A todos los tenderos de cierta importancia, que puedan dar 100,- 200,- o 250,- Ptas. (Casa Manolita, Abellí, Tolosá, Arbussé, Arbussé-Piollo, Cristiá, José José, etc. seleccionándolas para no prodigar innecesariamente las negativas. Es decir, buscar blancos un poco seguros.

-La persona que pase los Saludas, que deben ser hechos uno a uno y pulcramente, metidos dentro de sobres particulares (blancos), saber hacerlo con simpatía y responder al interrogante de la gente dando la sensación de que los interesados se pelean para ver quien da más. Indicar que la cosa "ha oído muy bien" y que si sobra dinero se invertirá en Cabezudos, para el próximo año. Además, "nuestros Gigantes son una maravilla, de la que se hablará".

-No olvidar a empleados de cierta categoría, y que viven desahogadamente. Gentes como Juan Salgas pueden dar muy bien 40 duros.

-Cada persona es un caso, y si se sabe que ella es muy amiga mía, adaptar el "Saluda" poniendo "...su distinguido compatriota y buen amigo..."

-Y que Dios nos ayude.

Portada del programa de la Festa Major de l'any 1959 realitzada per Prior (Procedència: AMCS. Programa de la Festa Major)

Document que es conserva a l'AMCS i que explica alguna de les pautes que s'havien de seguir per realitzar la subscripció popular per pagar les despeses.

FESTA MAJOR 1959

Dissabte 23 de maig, a la tarda es varen estrenar els gegants, realitzats per l'artista olotí Lluís Carbonell. Era una tarda plujosa i la cercavila es va escurçar.

Diumenge 24 de maig, a la tarda es va estrenar la sardana *Vila de Cassà* de Josep Coll, interpretada conjuntament per La principal de la Bisbal, La Selvatana, i La Principal de Cassà, sota la direcció de Josep Coll.

Dilluns, 25 de maig, 11 hores del matí: Inauguració de la rèplica de la primera part del retaule de l'altar major de l'església parroquial que va ser destruït durant la Guerra Civil. El dia també era plujós. Havien d'assistir-hi el governador civil, Josep Pagès; el bisbe, Josep Cartaña, i el president de la Diputació. Però hi van assistir el governador civil accidental, un delegat del bisbe i el vicepresident de la Diputació de Girona.

Comitativa des de l'Ajuntament a l'església. No va poder assistir-hi el bisbe Cartaña perquè estava indisposat i va delegar Joan Margall, al qual va acompanyar el doctor Josep M. Calzada. El rector de Cassà, mossèn Josep Xutglà, va oficiar la missa, a les 11 del matí, amb la presència al peu de l'altar d'altres sacerdots cassanencs (reverend Joaquim Botanch,

reverend Josep M. Funosas, reverend Vicenç Carbó, reverend doctor Miquel Bosch i reverend Àngel Fuster. La capella parroquial, sota la direcció del coadjutor reverend Emili Guerrero, va interpretar la missa *Fiat cor meus, Domine immaculatum*, a tres veus i amb acompanyament d'orgue. El mestre de cerimonies va ser el reverend Pere Casellas, vicari de Cassà.

En l'apartat d'autoritats hi havia el governador accidental, Lucio Herrera; l'alcalde, Josep M. Vidal; el brigada de la Guàrdia Civil, Francisco Cayuela; el vicepresident de la Diputació de Girona, Narcís Figueras; el jutge de pau suplent, Narcís Serra; el director de la Confederació Hidrogràfica del Pirineu Oriental, que va venir acompanyat de l'enginyer Llançó i el seu ajudant Conde; el fiscal de pau, Cosme Tibau; la corporació municipal; els delegats locals del Movimiento, i la Junta d'Obra, constituïda per Lluís M. Frigola, Francisco Figueras i Lluís Presas, i l'autor de la reconstrucció del retaule, Ramon Pericay.

A les 12.15 Inauguració del subministrament d'aigües

Va parar la pluja i es va celebrar una senzilla però solemne cerimònia de benedicció i inauguració de les aigües. La comitativa oficial va sortir de l'església després de la

Missa i es va dirigir a la plaça de la Coma. Precedien la comitativa els **Gegants**, acompanyats d'una banda constituïda per La principal de Cassà, a continuació hi anava l'escolania amb la creu alçada, després el clergue parroquial i els canonges amb els vestits previstos per a les solemnitats i seguidament les autoritats provincials i locals, l'Ajuntament en corporació, les delegacions del *Movimiento* en el poble i nombrosos convidats entre els quals hi havia els alcaldes dels municipis veïns.

La comitativa va arribar a la font que s'havia construït a la plaça de la Coma i el doctor Josep M. Calzada va beneir el nou servei municipal en representació del bisbe i a continuació el governador civil accidental, Lucio Herrera, el va inaugurar acompanyat de l'alcalde, Josep M. Vidal, i el director de la Confederació Hidrogràfica sota els acords de l'Himne Nacional, i van obrir l'aixeta de la font després d'haver tallat la cinta que fins aleshores havia barrat el pas dels vianants. Seguidament des del balcó de l'Ajuntament l'alcalde i el governador civil accidental varen pronunciar els discursos protocol·laris.

Després es va estrenar el **Ball de Gegants** de Pere Mercader Andreu, interpretat per la cobla La Principal de Cassà.

Els gegants de Cassà durant els actes commemoratius de Cassà Ciutat Pubilla de l'any 2000 i ballant a la plaça de la Coma (Procedència:AMCS. Autor Àngel Vilà i AMCS. Mònica Xifra)

La primera carta conservada està datada el 4 de novembre del 1958. En aquesta missiva l'artista comunica a l'Ajuntament que ja ha acabat els encàrrecs que tenia compromesos i que començarà a fer el disseny definitiu. De totes maneres abans de realitzar el projecte ha de saber la mida que han de fer els personatges, tot i que ell ja en aquest primer document aposta pels de 3'50 metres. En aquest primer contacte epistolar Lluís Carbonell ja manifesta que vol presentar

alguna cosa original, nova, uns gegants que surtin de "lo vulgar". També es defineix com un entusiasta de les manifestacions populars i diu que si no fos pel "vil metal" s'afartaria de fer gegants arreu. Continua anotant que aquesta feina és poc remuneradora ja que com més alt és "el presupuesto por su riqueza, peor resultado económico para el artista que los construye, los que mejor parte de la tajada se llevan son los múltiples colaboradores que secundan la obra, com son el

carpintero, los tejidos, las modistas y bisutereros etc. etc."

La propera carta, no la trobem fins el 15 de gener de 1959. L'artista s'hi disculpa del retard en el lliurament dels croquis i dissenys, així com el pressupost (a la mateixa carta posa que tant si interessen, com no, els retornin els projectes i pressupostos. De fet a l'arxiu no hi ha cap dels dos projectes, però, en canvi, sí que hi ha els pressupostos). Comenta en la carta que lliura dos projectes: un d'ells diu explíci-

Els gegants i els capgrossos l'any 1983 (Procedència:AMCS) i els gegants al voltant de l'església l'any 2000 (Procedència:AMCS.Autor; Àngel Vilà)

tament que és el dels egipcis, mentre que el segon s'intueix que és el dels grecs (segons el treball de Xavier Albertí i Jordi Domingo aquests últims l'artista els construirà més tard per a l'Hospitalet). En aquesta carta sembla que el mateix artista aposta pels egipcis ja que diu que "constituyen una verdadera novedad y a la par, superan todos los ya existentes por su fastuosidad, riqueza y por su alto sentido decorativo" i que (a l'igual que els grecs) "son debidamente estudiados

y documentados de la historia, tanto las indumentarias como los atrezos y símbolos". També esmenta que la dilació en el lliurament del projecte i del pressupost ha estat "debido a las dificultades surgidas por el asunto piedras para los vestidos y joyas, cosa que no puede faltar en esta clase de trabajos, ya que sin ellas, no hay posibilidad de presentar unos Gigantes de alto rango como los de Olot o Tarraça. Debo confesar, que a medida que pasaban los días sin solución por nin-

gún lado, creía tendría que abandonar el encargo. Por fin, anteayer en Barcelona personalmente y exprofeso para este asunto, logré a costa de mucho buscar, una partida de piedras y metales disponible, eso sí a precio de oro". En el pressupost presentat el valor de cadascuna de les parelles de gegants és de 28.000 pessetes (168 €) amb "Ropajes de alta calidad a base de túnicas de damasco y mantos de lanilla, con piedras, metales, cueros, azabaches y galones oro y plata.

Joyas metal montados com piezas cristal eslovaco, dorados al fuego, perlas.

Atrezos de madera dorados y plateados a base de bruñido” El tema del cost apareix reiteradament i pel que es llegeix en les diferents cartes el preu pel qual es va fer el contracte era realment baix. El mateix Lluís Carbonell en la carta del 15 de gener de 1959 escriu que els vestits i les joies dels gegants d'Olot (que també va fer ell) varen costar 25.000 pessetes (150 €) l'any 1948. Remarca que el preu de 28.000 pessetes (168 €) és molt baix i que fa aquesta oferta perquè vol quedar bé amb Cassà “porque tienen un Secretario que es amigo mío”. Finalment el 25 de gener es va signar el contracte en ferm de construcció d'una parella de gegants d'una alçada de 3'50 metres, més la tiara. En aquest

contracte s'especifica que: “representarán faraones del antiguo Egipto-imperio nuevo (última época; Ramésidas y Suces (siglo XIV y XIII A.J.) según croquis aprobado” (com ja hem dit no s'ha localitzat aquest croquis). “Serán compuestos de artísticas cabezas, brazos, manos y maniquies a base de cartón-madera-pasta llamada fimbión con sus correspondientes armazones de madera. Irán ricamente vestidos, a base de telas de damasco y tela lana, con adornos, cenefas, pedrería, azabaches y calamones, también provistos de joyas”.

En la següent carta tramesa a l'Ajuntament, el 8 d'abril de 1959, es fa avinent una mica més la marxa dels treballs “la única cosa que ocasionó un frenazo, fué la medida de la puerta del local que obligó a algunos cambios de orden técnico, en cuestión de propor-

ciones que se tuvieron que rectificar, causando, como es natural, pérdida de tiempo que ya ha sido recuperado, a fuerza de pernoctar varios días hasta las 3 y las 4 de la madrugada, tanto yo como mi hijo Javier.

Desde luego, el conflicto del portal de entrada ya está solucionado y la forma más práctica ha sido la de quitar y poner la tiara al salir a la calle, tal como lo tengo preparado la maniobra será fácil.”

Tot i que en el contracte s'especificava que l'altura inicial, en descans, dels gegants seria de 3'50 mts., més l'augment de la tiara, en la carta del 8 d'abril especificava que “Actualmente, las medidas de la pareja son las siguientes: sin tiara 3'30 mts. Más unos 0'20 mts. Que aumentará según la estatura del portador, serán 3'50 mts. Y que al ser colocada la tiara alcanzará

Casseres amb els germans Xavier i Laia Viñas al costat de les rèpliques dels gegants l'any 1996 (Procedència: Xavier Viñas), la parella plantada davant l'antic ajuntament l'any 1983 (Procedència: AMCS).

LLUÍS CARBONELL COLOM: ESCULTURES QUE BALLEN

Parlar de constructors de gegants és parlar d'artistes. Massa sovint s'interpreta que la creació de figures festives és una feina artesana, que ho és, però també i per damunt de tot és una feina creativa, que parteix de la idea, que es projecta en dibuix i es plasma en escultura de fang abans de traslladar la peça al cartró. I encara quan la figura està acabada, cal pintar-la per donar-li el realisme necessari, de tal manera que els gegants tinguin l'aspecte digne i solemne que mereixen com a representants del poble al qual pertanyen.

A Catalunya hem comptat i comptem amb molts creadors de figures festives, alguns d'ells vinculats a Olot, amb un estil de creació i construcció realista que va lligat estretament a la imatgeria religiosa que ha donat nom a la capital de la Garrotxa, com a escola artística i com a "fàbrica" de sants. Avui, sants, àngels i marededús comparteixen exposició al Museu dels Sants d'Olot, a l'edifici de l'Art Cristià, que havia estat un dels obradors més importants d'escultura religiosa. D'entre els artistes reconeguts de l'escola olotina, com Clarà, Vayreda, Berga, Llimona, entre d'altres, destaquen els que també van fer gegants, com Ramon

Homenatge que es va fer a Lluís Carbonell l'any 1991 (Procedència:AMCS)

Amadeu (1745-1821) i Miquel Blay (1866-1936), autors de figures amb una gran qualitat escultòrica, que es poden atribuir a l'escola olotina.

Un continuador d'aquesta qualitat escultòrica i un evident exponent d'aquesta escola olotina va ser l'autor dels gegants de Cassà de la Selva, en Lluís Carbonell Colom (Olot 1910-1992), format en l'art i l'ofici en una població que respirava escultura, dibuix i pintura per tot arreu, de tal manera que n'era la principal font d'ingressos. El seu mestratge es va transmetre en l'acadèmia que tenia i en les classes que donava a l'Escola de Belles Arts d'Olot.

Dins de la seva producció artística només sabem que va fer tres parelles de gegants i alguns capgrossos, entre els quals destaca la restauració del cap del Lligamosques d'Olot i la còpia que ell va donar a la ciutat el 1989. També va dissenyar els vestits dels gegants d'Olot el 1948, la primera feina que va fer amb gegants. Els seus gegants són excepcionals. Els més antics són els de Terrassa, encomanats per l'Ajuntament d'aquesta ciutat l'any 1950, amb motiu del centenari dels gegants vells. Representen dos nobles medievals. Al contracte diu que el gegant és en Ramon Borrell i la geganta, Ermessenda de Carcassona,

comtes de Barcelona que van convertir el desaparegut castell-palau de Terrassa en la seva residència d'estiu. El pagament es va fer la meitat a l'avançada i l'altra meitat al lliurament de les peces, amb l'incentiu que si s'acomplien els termes establerts, Lluís Carbonell els regalaria un capgròs. L'Ajuntament de Terrassa va ser complidor i ell els va regalar el capgròs que va ser batejat amb el nom de Maneló. La seva vida va ser efímera perquè a inicis de la dècada de 1960 se'n perd el rastre. Els gegants encara participen a les festes terrassenques i d'arreu rebatejats per part del poble amb els noms de Ramonet i Estefania.

La parella següent va ser la dels gegants de Cassà de la Selva. Insòlita-ment a Catalunya es tracta d'uns egipcis, que només tenien l'antecedent de Lleida a inicis del segle XX, quan van vestir els gegants d'egipcis, motivats per l'obertura del Canal de Suez, l'estrena de l'òpera *Aida* i la popularitat de la sarsuela *La corte del faraón*. Pagats per subscripció popular i anomenats Aldric i Isaura per votació popular entre els alumnes de les escoles*, van ser estrenats l'any 1959 juntament amb la instal·lació del servei d'aigua potable a la població. L'any 1964, els capgrossos que es van estrenar a Cassà

de la Selva també van ser fets per Lluís Carbonell.

La tercera parella són uns grecs del segle IV aC, adquirits per l'Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat l'any 1962. Són els únics gegants de caire hel·lènic del país i el 1992, després d'una profunda restauració, van ser batejats amb els noms de Roc i Eulàlia, els patrons de la ciutat.

En una conversa que vaig tenir la sort de mantenir amb en Lluís Carbonell, li vaig preguntar per què uns grecs i uns egipcis, quan no era l'habitual al nostre país. La seva resposta va ser que l'encisaven els tipus clàssics de les cultures mediterrànies, i va afegir, que si hagués tingut ocasió, hagués fet uns romans i uns babilonis.

Només cal mirar els seus gegants per adonar-nos del mèrit escultòric que tenen i evidentment hem de lamentar que no vagi tenir ocasió de fer aquells romans i aquells babilonis que tenia al cap, segur que haguessin estat magnífics. Lluís Carbonell Colom va ser un creador de gegants i, tot i que en va fer pocs, tots els que va fer mereixen ser destacats per la seva bellesa.

Jan Grau

*Amb motiu del XXVè aniversari

“Els Gegants de Cassà”

Su costo, sufragado por suscripción popular

FIESTA Mayor del próximo mes de Mayo. Muchos invitados y amigos vendrán, como es costumbre, a visitarnos. Pero, entre todos ellos, dos personajes de verdadera talla excepcional se incorporarán a nuestras Fiestas este año, quedándose ya para siempre, con categoría de relevantes vecinos, en nuestra querida población.

Si, es verdad que vamos a estrenar una pareja de magníficos gigantes, dos «soberbias» piezas en su género, para emplear las palabras de quienes han visto los bocetos. Una pareja de Reyes Egipcios, originalísimos, altamente decorativos, verdaderas obras de arte, van a aportar tradición y alegría a las grandes festividades anuales con que Cassà de la Selva se abre gozosa a toda la comarca,

recién llegado Pentecostés. Cuando nuestros niños de ahora sean padres de familia, abuelos o bisabuelos, nuestros gigantes, perennemente jóvenes, cada vez con más historia encima, continuarán saliendo todos los años para hacer abrir admirablemente los ojos y la boca a pequeños... y a adultos.

Porque, realmente, habrá motivo para ello. Su altura será de tres metros y medio, sin contar la corona de la esbeltísima Reina ni la tiara del aguerrido y esbelto Faraón, y estando, además, en posición de descanso, ya que en marcha, su altura es mayor. Los vestidos, estudiados con el mayor rigor histórico, serán también ricos, así como las múltiples joyas que lucirá la «gigantesa», coqueta por demás.

Article sobre els gegants de Cassà publicat en una de les revistes Luz y Guía (AMCS)

La felicitació del president egipci va arribar dins aquest sobre. (Procedència: Família Vidal)

Fa cinc dècades que els gegants de Cassà passen per la plaça de la Coma (Procedència: AMCS. L'Abans. Martí Salvador)

“Els de Cassà de la Selva
Hem fet un pas endavant,
Hem inaugurat les aigües
I hem estrenat els gegants

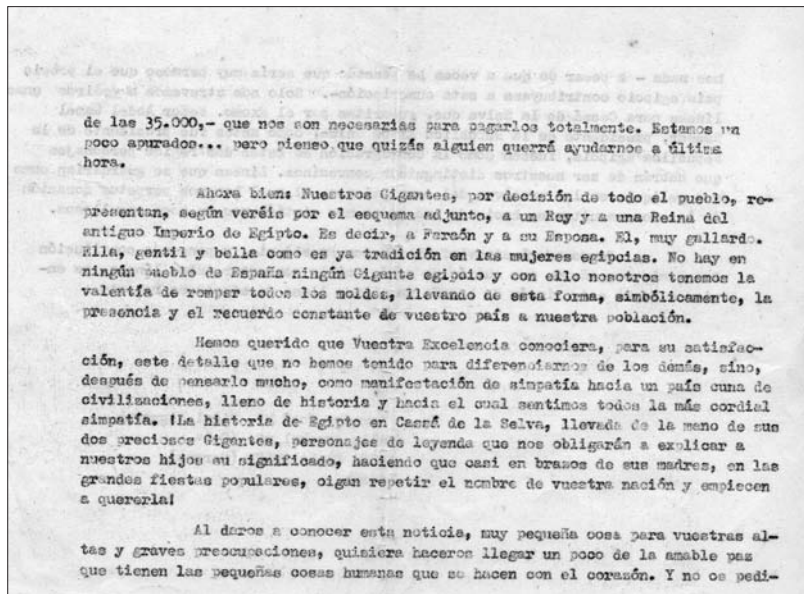
Els gegants són alts i grossos
Tot el poble fan badar
Quan ells fan la passada
Pels carrers de Cassà.

Aparteu-vos que passa el rei
Amb esvelta majestat,
Que ballar és la seva feina,
Tothom hi queda admirat.

També el segueix la reina
Ballant al seu costat,
Fan una bona parella
I estan molt enamorats”

Joan Vert

Programa de la Festa Major de l'any 1962

*Fragment de la carta que l'alcalde Josep M. Vidal va enviar al president egipci el maig del 1959.
(Procedència: família Vidal)*

una altura de 4 mts”. L'artista, que com hem vist tenia experiència com a constructor de gegants, també coneix els problemes que poden originar en els carrers del poble durant les cercaviles. Per això en aquesta carta fa una sèrie d'advertències a l'ajuntament: “Es preciso que cuando antes y provistos de una vara de 4'20 mts., recorráis todo el trayecto por donde tendrán que pasar los nuevos vecinos de Cassà, quitando todos los obstáculos que a su paso podrían encontrar con son, hilos eléctricos y telefónicos, carteles, anuncios, pancartas, ramas de árboles, “gallarda”, arcos de triunfo y alumbrado público colgante y de brazo, también son muy peligrosos los rótulos que con frecuencia salen de las esquinas o balcones. Para evitar algun per-

cance, esto tiene que quedar limpio definitivamente, ya que es una temeridad que tarde o temprano suele dar algun disgusto, la confianza de quererlo solventar en el preciso momento de pasar debajo de uno de estos obstáculos, que por algún motivo particular pudiera quedar”.

La inauguració

Finalment el dissabte de la festa major es va fer la presentació dels gegants davant el públic. Els cassanencs varen quedar bocabadats en veure aquella parella altiva i estranya, segons les cròniques de l'època. El treball de Xavier Albertí i Jordi Domingo recull la narració que va fer Miquel Juanola amb el seu “abrandat estil” en el Llu-

*Cos del gegant a l'interior d'un garatge del carrer Marina abans de vestir-lo per a l'estrena del 1959.
(Procedència: Xavier Carbonell)*

Bustos dels gegants ja acabats a l'estudi de l'artista Lluís Carbonell, abans del seu viatge a Cassà
(Procedència: Xavier Carbonell)

miguia número 161 que correspon al mes de juny de 1959: “¡Que júbilo y alegre bullicio levantaron los gigantes al aparecer ante la muchedumbre que esperaba a la salida y al marchar con garbo y prestancia al son de la música que amenizaba su paso! ¡Que espectáculo tan nuevo y sabroso ofrecieron en la recepción de la Casa Consistorial y en todo el curso de aquella ruta! Diríase que iban vertiendo por doquier con el revoloteo de sus holgados mantos, el alborozo que brotava de sus figuras colosales en tamaño y simpatía.

Y lo mismo ocurrió cuando, en obsequio a las autoridades concurrentes a la inauguración del servicio de aguas, ejecutaron por primera vez y ante numerosísimo público el magnífico baile compuesto adrede por don Pedro Mercader Andreu. Y ¿Qué es lo que no puede decirse respecto a los cálidos elogios que corroboraron la buena tarea de su constructor, Don Lluís Carbonell, de Olot, que los entregó personalmente ante el señor Alcalde? Efectivamente, trátase de una soberbia pareja de gigantones, ya por su originalidad, ya por el realismo de sus esculturas, ya por la calidad de su presentación y la propiedad y el colorido de su indumentaria. Una pareja de la que ya se siente orgullosa la villa y que contribuirá sin duda alguna, a que eche profundas raíces la tradición que ha querido instaurar con el paso y el baile de los Gigantes para encanto de la grey infantil y fortalecer los atractivos de nuestra Fiesta Mayor.”

La relació entre l'artista olotí i Cassà de la Selva no acabà només amb la construcció dels gegants. Lluís Carbonell també és l'autor de la portada de la revista *Luz y Guía* del mes de maig

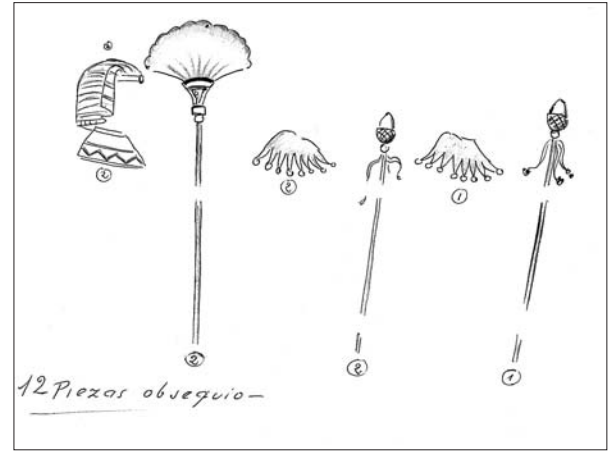
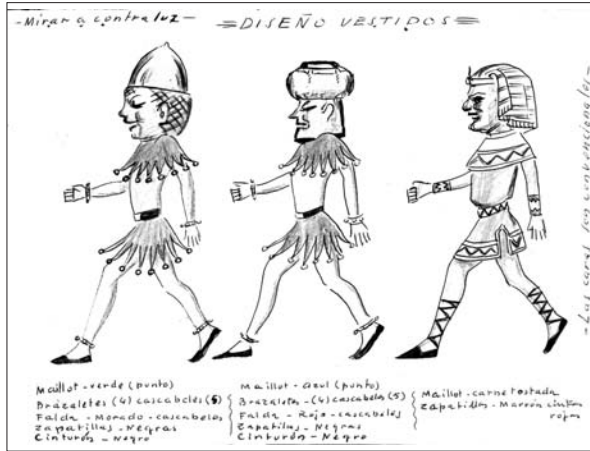
Instantànies de la primera presentació dels gegants a Cassà la tarda del dia 23 de maig de 1959 (Procedència: Xavier Carbonell)

de 1959, i cinc anys més tard, l'any 1964, sota l'alcaldia de Francesc Nadal, va ser l'autor de cinc capgrossos que varen costar 12.000 pessetes (72

€). Aquests primers cinc capgrossos varen ser: una gla, dos taps de xampany i dos egipcis. Els portadors varen utilitzar els vestits originals fins a mit-

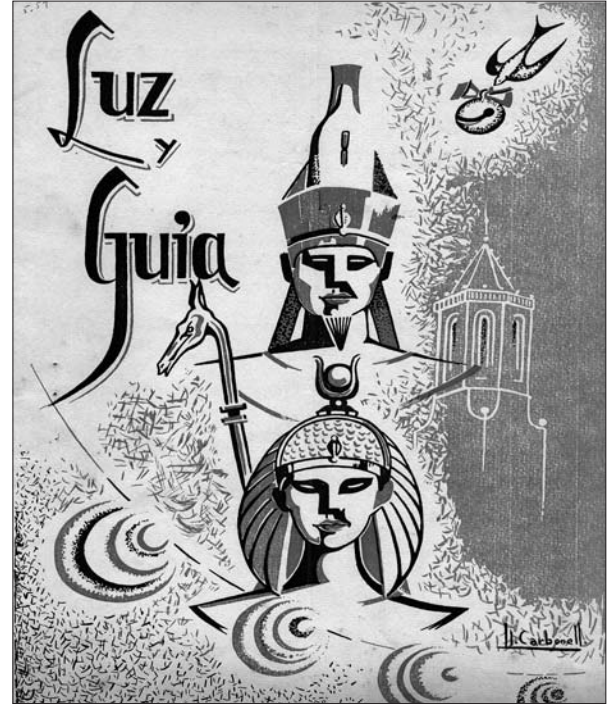
jans dels anys vuitanta del segle XX i portaven cascavells als canells i els turmells i cada capgròs portava un bastó (el dels egipcis és un ventall).

Dibuixos realitzats per Lluís Carbonell per a la construcció dels capgrossos (Procedència:AMCS)

Els primers cinc capgrossos de Cassà (Autor: Joan Carles Codolà)

Portada del Luz y Guía realitzada per Lluís Carbonell l'any 1959 (AMCS)

ELS GEGANTS, UN MOVIMENT EN CONSTANT EXPANSIÓ

El fantàstic món dels gegants no fa pas tants anys que és tal com actualment el coneixem.

Tot començà el 1424, quan tenim documentada la primera presència d'un gegant, a Barcelona durant la processó del Corpus. La inscripció de "Lo rei David ab lo giguant" apareguda al *Llibre de les solemnitats* de Barcelona és aquesta primera referència.

No és fins al segle XVI que apareix la companya del gegant, la geganta o gegantessa. Fou a Tortosa, el 1548. Moltes vegades, pel fet de ser una figura més carismàtica i dolça, es deia que el gegant passejava mentre la geganta ballava.

La geganta també és la que més endavant va marcar la moda de les grans dames catalanes, fet que portà més d'un maldecap als ajuntaments de l'època, que tenien una gran despesa a portar cada any els millors sastres de París. Aquest fet anà en detriment del gegant, que sempre vestia igual.

I és el 1602 quan trobem el primer gegant amb nom propi, en Ferragut de Vilafranca del Penedès.

La història, però, també ha estat cruel amb els gegants, ja sigui per les prohibicions de sortir al carrer, per les guerres que no donaven gaire ganes de fer festa o per la pèrdua de la festa del Corpus, que fou durant molts segles la gran Festa Major dels pobles i ciutats.

Ja a principis del segle XX, el 1902, es celebrà la primera trobada de gegants, que es va fer a Barcelona i es titulà "Concurs de Gegants, Nans i Monstres Típics". A part de molts gegants vinguts d'arreu de Catalunya que mai més han tornat a sortir de la

seva ciutat (com ara els de la Patum de Berga o els d'Olot), hi van participar gegants actualment desapareguts, com els gegants de Valls o els Fesolers antics de la Bisbal d'Empordà. El concurs, el van guanyar els gegants del Castell de Santa Florentina de Canet de Mar, avui en dia abandonats.

La següent gran trobada fou a Sabadell el 1930 i es va fer l'any següent de l'estrena dels seus gegants, els actuals Avis. Després, vingué la Guerra Civil. Moltes figures van ser cremades (com els gegants de Santa Maria del Mar de Barcelona o els de les Planes d'Hostoles), d'altres van ser destrossats per la mainada perquè ningú en tenia cura (els Grossos de Vilanova i la Geltrú) o van quedar destrossats per les ruïnes dels bombardeigs (els de Solsona). Un cas a part van ser els Hereus de Vilanova i la Geltrú, que es van desplaçar a Barcelona uns dies abans de participar en una actuació que tenien programada. Un cop esclatada la guerra, ningú no es va recordar de les figures i se'n va perdre el rastre.

Acabada la tragèdia, els pocs gegants que havien sobreviscut, o bé no podien sortir pel seu mal estat, o bé van haver de canviar les seves indumentàries (moltes d'elles amb símbols catalanistes) per la de Reis Catòlics.

La tercera trobada memorable va ser a Terrassa el 1950 i s'anomenà "Concurso Provincial de Gigantes". Es va fer per commemorar el centenari dels gegants vells i l'estrena dels gegants nous, fets per Lluís Carbonell Colom d'Olot, el mateix autor que va fer l'Aldric i la Isaura vells.

L'any següent i a Tarragona, tingué lloc

una altra festa grossa. Fou una gran celebració pel centenari dels gegants Moros i tingué com a convidats falcons, bastoners, bandes de música, una vintena de nans i cinquanta gegants.

I en aquests temps desaparegué el Corpus. Els anys seixanta, la festa més gran de moltes poblacions desaparegué, i en conseqüència, molts gegants s'arraconaren.

No fou fins anys més tard quan va re néixer la festa, ara deslligada del Corpus, que no ha parat fins als nostres dies. L'any més important podem afirmar que fou el 1982, quan coincidiren tres fets de vital importància. El primer fou la participació dels gegants a la cerimònia inaugural dels mundials de futbol, fet que propicià que se'ls donés una publicitat internacional. El segon fou la clausura del primer Congrés de Cultura Tradicional i Popular, a partir del qual es decidí de crear una associació que, a Catalunya, agrupés les colles geganteres. Així va néixer l'Agrupació de Colles de Geganters de Catalunya, que actualment agrupa més de 300 colles i és l'entitat més important del món geganter català. Altres entitats semblants independents són la Coordinadora de Geganters de Barcelona, la Coordinadora de Colles de Gegants i Bestiari de Ciutat Vella de Barcelona, la Coordinadora de Colles de Gegants i Grallers de les Comarques Meridionals o la Coordinadora de Colles Geganteres de les Comarques Gironines. La colla de Cassà forma part de l'Agrupació i de les Gironines. I el tercer fet clau de l'any 1982 és la 1ª Trobada Internacional de Gegants a Matadepe-

ra, amb la participació de més de tres-cents gegants. L'any 1992, altre cop a Matadepera, hi hagué la II Trobada Internacional de Gegants, amb més de 700 gegants de tot el món, fins i tot del Japó.

Des del 1985 que es celebren les Ciutats Geganteres de Catalunya, cada any a un poble diferent. L'única celebrada a Girona fins als nostres dies va ser l'any 1994 a Palamós, però qui sap si d'aquí poc en gaudirem d'alguna més. De moment, la del 2009 serà a Tàrrega i la del 2010, a Manlleu.

Actualment, el món geganter està treballant per a la seva consolidació. Els estudis que es fan sobre el tema (llibres, revistes, treballs...), la passió de molts i la diversió encara de més gent, fan que ens trobem en un dels millors moments de la nostra història, tot i que el nostre major objectiu ha

de ser passar el testimoni a una nova generació, que ho visqui com nosaltres ho fem, o fins i tot millor.

I és que actualment hi ha un munt gegants i gegantons que formen part de les escoles, dels barris, de les associacions, dels ajuntaments i fins i tot de locals i empreses. Avui en dia, el nombre de gegants a Catalunya és d'uns 4.000. Però aquesta tradició, tot i que va néixer aquí, la trobem en més de noranta països d'arreu del món. Només a Espanya, ja n'hi ha uns 3.000 més i a Bèlgica o al nord de França (llocs amb una tradició semblant a la catalana), n'hi ha uns 3.000.

Com heu pogut veure, sense anar més lluny, i a partir dels gegants de Cassà, molta és la diferència de condicions del món geganter de la seva època (construïts el 1959, ara fa 50 anys) i la nostra.

L'Aldric i la Isaura, construïts l'any 1959 per en Lluís Carbonell i Colom d'Olot, han vist créixer Cassà, ens han vist néixer a molts de nosaltres i han recorregut moltes poblacions participant a festes inoblidables, com ara la Trobada de Gegants fets a Olot com a celebració del centenari dels gegants d'Olot, el centenari dels gegants de Torrelló, la Ballada de Gegants Històrics dins de la basílica de Santa Maria del Mar de Barcelona, la Trobada de Gegants Històrics a Vilanova i la Geltrú i fins i tot han estat convidats d'excepció a la Festa Major de Manresa.

L'any 2005 van acollir la Trobada Gegantera de les Comarques Gironines, i moltes han estat les ocasions en què els hem vist ballar per la Festa Major o a la nostra Trobada de Gegants.

I ells mateixos, amb la seva altiva mirada, han vist com, a poc a poc, Cassà

Els gegants acompanyats del sèquit de capgrossos i de cavallets (Procedència: Programa de la Festa Major 1999).

Retrat dels gegants (Autor: Xavier Albertí).

s'ha anat omplint amb més gegants: els de les escoles (del Puig d'Arques i de La Salle), la seva filla Isis, els capgrossos que sempre els acompanyen o el divertit drac, o les seves rèpliques, estrenades el 1997 per a la mi-

llor conservació dels originals. I és aquest fet el que avui celebrem, que la nostra és una població que mai ha oblidat els seus gegants i que enguany en gaudirem més que mai, amb la festa de commemoració dels 50 anys de

l'Aldric i la Isaura i la realització de la III Fira del Món Geganter als nostres carrers, fet que tindrà lloc els dies 10 i 11 d'octubre.

Nico Alonso

GEGANTS DE MÉS DE CINQUANTA ANYS A LES COMARQUES DE GIRONA

AMER

Gegant i geganta

Any: 1957

Construïts a Olot. Són la peça clau de la famosa sardana de l'alcalde, acte central de la Festa Major de la vila.

Gegant 80 kg, alçada 4,20 m

Geganta 70 kg, alçada 4,20 m

Estan fets de cartó pedra i fusta.

BANYOLES

En Galiàs i la Galiassa

Any: 1945

Constructor: "El Ingenio"

A Banyoles hi havia uns gegants més antics que foren cremats durant la Guerra Civil.

Galiàs 47 kg, alçada 3,40 m

Galiassa 47 kg, alçada 3,40 m

Fets de cartó pedra

LA BISBAL D'EMPORDÀ

Gegants perses

Representen una parella de reis perses.

Constructor: Mestre Túbau

Any: 1950

Gegant 58 kg, alçada 3,62 m

Geganta 56 kg, alçada 3,60 m

Fets de cartó pedra

FIGUERES

En Janet i la Justa

Any: 1955

Constructor: "El Ingenio"

Representen un rei i una reina.

Janet 45 kg, alçada 3,20 m

Justa 44 kg, alçada 3,40 m

Fets de cartó pedra

FIGUERES

En Moro i la Mora

Any: probablement el 1903

Aquests gegants van ser trobats fent una obra. Representen una parella de reis moros.

Fets de cartó pedra

GIRONA

Rei i reina

Any: 1903

Al llarg del temps han canviat el seu aspecte, el gegant ha dut barba i cabells llargs i la geganta ha canviat el pentinat.

Fets de cartó pedra

LLAGOSTERA

Trencanúvols i Elionor

Any: 1956

Constructor: "El Ingenio"

Batejats l'any 1983

Trencanúvols 55 kg, alçada 3,60 m

Elionor 50 kg, alçada 3,60 m

Fets de cartó pedra

OLOT

Gegant i geganta

Any: anteriors al 1902

Constructor: mestre Toribi Sala d'Olot
Van participar el 1902 al concurs que es va fer a Barcelona per les festes de la Mercè i van guanyar la medalla de plata. Fets de cartó pedra

OLOT, barri de Sant Miquel

Gegant i gegantessa

Els pabordes del barri feren els primers gegants.

Any: 1930

Gegant 30 kg, alçada 2,70 m

Gegantessa 30 kg, alçada 2,50 m

PALAMÓS

Pere II i Constança

Representen els fundadors de la vila de Palamós. La tradició gegantera és centenària, hi ha una foto dels gegants l'any 1887 celebrant l'arribada del tren Petit al poble.

Foren construïts a Barcelona.

Fets de cartó pedra

RIPOLL

Guifré el Pilós i Guinedell

Any: 1945

Representen els que foren comtes de la Cerdanya, Urgell, Barcelona, Girona i Besalú. Guifré I va fundar el monestir de Ripoll.

Guifré 61 kg, alçada 3,10 m

Guinedell 59 kg, alçada 3,10 m

Fets de cartó pedra

SALT

Grau i Eulàlia

Any: 1953

Constructor: "El Ingenio"

Els gegants representen els Reis Catòlics

Grau 48 kg, alçada 3,55 m

Eulàlia 33 kg, alçada 3,50 m

Fets de cartó pedra

SANT FELIU DE GUÍXOLS

Feliu i Angelina

Any: 1954

Feliu 47 kg, alçada 3,15 m

Angelina 47 kg, alçada 3,15 m

Fets de cartó pedra

SANT FELIU DE PALLEROLS

Gegant i gegantessa

Any: 1910

Constructor: "El Arte Cristiano".

Al darrer terç del segle XIX ja hi havia gegants a la vila.

Gegant 52 kg, alçada 3,07 m

Gegantessa 50 kg, alçada 3,05 m

Fets de cartó pedra i fusta

SANT HILARI SACALM

Bernat de Gurb i Blanca d'Olvan

Representen dos personatges històrics casats el 1326.

Any: 1930

Constructor: "El Ingenio"

Gegant 60 kg, alçada 3,25 m

Geganta 70 kg, alçada 3,25 m

Fets de cartó pedra

TORROELLA DE MONTGRÍ

Gegant i geganta

Any: 1880, gegants vells. Any: 1948, gegants nous

Constructor: Rellogter. Les rèpliques són a Olot

Gegant 58 kg, alçada 3,41 m

Geganta 56 kg, alçada 3,42 m

Els gegants de Torroella eren amos d'un mas i d'una bóta de vi en una taverna.

Són de cartó pedra.

FITXA GEGANERA - CASSÀ DE LA SELVA -

	Nom	Pes	Alçada	Any	Material	Disseny i constructor	Observacions
Gegant	Aldric	80	3,92	1959	Cartró-pedra i fusta	Lluís Carbonell (Olot)	Només surt per la Festa Major de Cassà
(rèplica)		45	3,92	1997	Cartró-pedra i fusta	Manel Casserres (Solsona)	
Geganta	Isaura	75	3,76	1959	Cartró-pedra i fusta	Lluís Carbonell (Olot)	Només surt per la Festa Major de Cassà
(rèplica)		40	3,76	1997	Cartró-pedra i fusta	Manel Casserres	
Gegantó	Baldufó			1996		Geganters	Mal estat
Gegantona	Issis	20	3,05	2008	Cartró-pedra i fusta	Francesc Rossell vestit: Maria Ayats	
Capgrossos (14)	1 aglà			1964	Cartró-pedra i fusta	Lluís Carbonell (Olot)	Tenen ball propi
	2 egipcis						
	2 taps de cava						
	6 músics			1989	Fibra de vidre	Manel Casserres (Solsona) Vestits Joan Daussà	Tenen ball propi
	Martí (bomber)			2008		(Olot) vestit: Montserrat Pagès	
	Tecla (bombera)						
	Tonet (pagès)						
Cavallets (7)	1 blanc			1988	Fibra de vidre	Manel Casserres (Solsona)	Tenen ball propi
	2 marró clars						
	2 marró fosc						
	2 negres					Vestits Jubilades del poble	
Drac	Cassiano (5 portadors)				Fibra de vidre, fusta i ferro	Els veïns del carrer mig-dia	
Xanquers	Sí					vestit: Carme Riera	
Instruments	Grallers i timbals						
Ball	Valset amb coreografia						

PARTITURA MUSICAL

Els gegants de Cassà 1959
original de Pere Mercader i Andreu
(l'Escala, 27 d'octubre de 1885 - Cas-
sà de la Selva, 15 de juliol de 1969)

La Festa Major del 1959 va ser una festa plena d'esdeveniments: es varen estrenar els gegants, el servei d'aigües potables, la primera part de la rèplica del retaule de l'altar major de l'església parroquial, la sardana *La vila de Cassà* del mestre Josep Coll i el ball dels gegants.

L'estrena oficial del ball de gegants tingué lloc el dilluns 25 de maig sota la direcció del mestre Pere Mercader i Andreu i va anar a càrrec de la cobla La Principal de Cassà, que presentava aleshores la següent formació:

Rosend Mota (*flabiol*), Francesc Felip i Joan Coll (*tibles*), Rosend Rabós i

Ramon Cortada (*tenores*), Josep Forcada, Joaquim Nogué i Francesc Ruiz (*trompetes*), Pere Camps (*trombó*), Emili Batlle i Pere Xarbau (*fiscorns*) i Félix Horcajo (*contrabaix*).

Curiosament la primera sortida dels gegants el dissabte 23 i l'estrena del ball van anar a càrrec de dos geganters de la Colla d'OXlot que es varen desplaçar fins a Cassà per tal d'ensenyar les arts i els secrets de portar i fer ballar els gegants als futurs portadors locals, que sí que s'estrenarien en la diada del Corpus.

El pas de la dansa elegant i senyorial fou ideada pel mateix compositor amb l'estimable col·laboració i assessorament de Miquel Juanola (aleshores secretari local), gran historiador i coneixedor amb profunditat del folklore olotí.

Estructura musical

Composició pensada i escrita per a formació de cobla (en aquests cas dotze instrumentistes, l'original conté partitula per al trombó II), la partitura s'estructura en una composició total de 80 compassos amb 5 parts de 16 compassos cadascuna, amb un ritme pausat i senyorial al compàs de tres x vuit i amb tres tonalitats diferents durant la seva execució.

El paper musical més destacat correspon al rengle del davant de la cobla i les trompetes, i els trombons, els fiscorns i el contrabaix es deixen com a coixí per marcar el ritme de la dansa.

Compassos

Els primers setze compassos endevinen amb el "tutti" de la cobla la me-

TROMBÓ

Els Gegants de Cassà

di En Pere Mercader Andreu

Al Magnífic Ajuntament de Cassà de la Selva,
amb el major afecte. Maig de 1959.

Rosend Rabós

Els Gegants de Cassà

TENOR 1.º

FIN

FIN

Imatges de les partitures dels Gegants de Cassà (Procedència: AMCS)

TOC DE XAREL·LO, ELS ANTICS GRALLERS DE CASSÀ

Els gegants, durant sis o set anys, varen estar acompanyats pels Grallers de Banyoles. Alguns dels geganters, en Siso Domingo, en Joan Duch, i en Jandro Lloveras, que també eren membres de la Comissió de Festes, varen començar a parlar de formar un grup de grallers per acompanyar els gegants i els mateixos grallers de Banyoles els van animar a fer-ho. Aquestes primeres converses varen tenir lloc l'any 1987 i un any més tard van anar a Vilanova i la Geltrú a buscar les primeres gralles amb el lutier Xavier Orriols.

Marià Alvaro, membre dels Setze Jutges, i la seva dona, ambdós membres dels Grallers de Banyoles, els van donar les primeres classes per tocar la gralla al poble de Vilert (un poblet entre Bàscara i Espotellà).

El debut de Toc de Xarel·lo es va produir l'any 1989 quan els gegants de Cassà van ser convidats al centenari dels gegants d'Olot i allà va-

ren interpretar un petit repertori de 3 o 4 cançons. A partir d'aquí van acompanyar els gegants a les cercaviles on anaven durant uns deu anys i altres pobles els començaren a demanar per acompanyar també els seus gegants i fer cercaviles arreu. Al llarg d'aquests deu anys van aconseguir un ampli repertori de cançons...

A hores d'ara fan alguna col·laboració; com la cercavila de la Festa i els balls tradicionals de gegants, nans i cavallets del diumenge de la Festa Major; i encara de vegades els acompanyen a les sortides que es fan, com fa poc a Barcelona, a la basílica Santa Maria del Mar...

Grallers de Cassà

Hem parlat de la història dels antics grallers de Cassà, de tots coneguts com a Toc de Xarel·lo i a partir d'aquí parlarem dels nous grallers de Cassà amb les paraules de la mateixa

fundadora, la Mònica Xifra. La Mònica comenta: "Durant un temps vaig anar seguint els gegants a les cercaviles que anaven fent, i m'encarregava dels nans i els cavallets. Moltes vegades anàvem a fer cercaviles per altres pobles, i no sempre podíem gaudir de la música de Toc de Xarel·lo, alguna vegada havíem de demanar a altres grallers que ens toquessin alguna cançó per poder ballar a la plaça del poble on hi havia la trobada. Va ser per aquest motiu que vaig pensar que els gegants havien de ballar el seu propi ball anéssim on anéssim. Parlant amb les amigues (conegudes com les *Verdulaires*) ens vàrem posar d'acord a muntar un grup de grallers i timbalers, fins i tot ens vàrem posar un nom: SOL AGUT, segurament del so inicial que sortia de les nostres gralles.

Un dels primers passos va ser adquirir els instruments. "Vàrem anar a comprar les gralles i tabals a Sant Jaume

Diferents imatges dels grallers de Cassà (Procedència: Grallers de Cassà i Toc de Xarel·lo)

de Llerca, amb en Francesc Sans. El principi no va ser gens fàcil, assajàvem on podíem i totes les que podíem. Devia ser l'estiu del 1998, iestic quasi segura que els veïns encara recorden el so de "gat escanyat" sense marcar cap tipus de ritme. Necessitàvem un cop de mà, i el vàrem demanar a la gent de Toc de Xarel·lo, que de seguida ens varen dir que sí de molt bon grat. Així vàrem començar els nostres assajos més seriosos."I després dels assajos venia l'estrena: "No recordo quina va ser la primera sortida que vàrem fer, segurament que per la Festa Major. Sé que vàrem assajar força temps abans no ens vàrem decidir a sortir al carrer. Durant aquest temps vàrem tenir baixes, i com que faltava participació per fer una bona pinya, vàrem proposar que s'ajuntessin a nosaltres els nois i noies que havien col·laborat ballant els balls tradicionals de nans i cavallets, i que per qüestió d'edat, o vés a saber per què

havien deixat de ballar. La idea va tenir bona acollida, i vàrem anar ampliant la colla." Evidentment pel grup ha passat molta gent: "No diré noms per no deixar-me ningú. Com que el grup era força nombrós, i no parava de créixer, gràcies a la repercussió que hi va haver en el poble, l'Ajuntament ens va facilitar el gimnàs del col·legi Puig d'Arques per poder assajar." Poc temps després la Mònica va deixar el grup, "però gràcies a gent amb moltes ganes de fer cercaviles i acompanyar els gegants el grup s'ha anat ampliant i ha anat entrant gent nova i de totes les edats. Es va contractar un professor per ensenyar percussió i un altre per ensenyar gralla. També tenen a part de les gralles i els tabals, malabars, confeti, aigua, tres capgrossos, coses per animar les cercaviles de Cassà i dels pobles allà on van els gegants."

Carles Torrijos

Ball egiptci a la plaça de la Coma (Procedència: AMCS. Mònica Xifra)

lodia del ball, interpretada alhora pel flabiol, els tibles, la tenora i la trompeta I, amb un acompanyament de les segones parts i el ritme marcat per la resta d'instruments: trombó, fiscorns i contrabaix.

Segueixen setze compassos amb el "solo" de la tenora que endevina de nou la melodia, amb un lleuger acompanyament dels tibles durant quatre compassos i el contracant de la tenora II.

Tible i tenora

El caràcter festiu i juganer dels tibles pren el relleu de la melodia a la tenora als setze compassos següents sota l'abric de les trompetes en els seus primers vuit compassos.

Serà tot seguit el flabiol qui desgrana la melodia i el protagonisme, amb un acompanyament molt piano de la tenora II. Els últims setze compassos estan pensats per al metall que és qui interpreta la tonada principal, amb l'acompanyament continuat de trombó i fiscorns i el curiós atac del contrabaix a les notes en els segons temps de cada compàs.

La partitura s'acaba retornant al "tutti" de la cobla en els setze primers compassos de l'inici amb un retardant final per donar acabament a la dansa.

Val a dir que posteriorment a la partitura de la cobla la melodia s'ha adaptat per ser interpretada en cercaviles i trobades pels Grallers de Cassà, així com també pel grup de música tradicional Toc de Xarel·lo.

Quim Cadanet i Artigas

50 ANYS DE GEGANTERS A CASSÀ

Una vegada vaig preguntar a l'Aldric: "Escolta, vosaltres sempre aneu molt lleugers. Sembla que amb cinquanta anys de traginar aquesta alçada i aquest pes us n'hauríeu de sentir". "No, home", em va contestar, "nosaltres tenim un gran avantatge: quan se'ns cansen les cames, ens les canviem i avall".

"És ben cert", vaig pensar. Una vegada en una cercavila de la Festa Major em vaig fixar que la Isaura portava esparidenyes blanques i, quatre carrers més avall, en duia unes de betes. "Si que ets presumida, Isaura", li vaig dir, però ara m'adono que no era pas això (tot i que una mica presumida sí que ho és). A sota d'aquelles faldilles que no s'acaben mai hi ha uns personatges plens d'il·lusió que s'encaixen els múscles als gegants, la *mirilla* ran de nas, i ba-

llen només perquè els agrada ballar, perquè són GEGANTERS.

Potser els veureu sortir suats, o amb cara de cansament, però no digueu mai "pobres" ni els planyeu per res. Ells tenen grans privilegis que molt poca gent ha arribat a experimentar. Sabeu el que és sentir els bufecs de l'Aldric a les pujades, i el bategar del cor de la Isaura mentre balla a la plaça? Fins i tot es diu que alguna vegada, des de sota les faldilles, han pogut sentir una rialla de felicitat mentre a mig ball s'adonaven de la cara d'il·lusió d'aquella criatura a la Coma o del somriure amable d'una velleta a l'Hospital.

Us haig de confessar que jo en sóc un, de geganter. Si no, tot això no ho sabria pas. Bé, també ho podria saber si ho hagués preguntat a algú altre de la colla. Ara mateix som 10 companys

molt ben avinguts que formem la primera "Colla de Geganters" que hi ha hagut a Cassà. Però abans de nosaltres hi va haver molta gent que va fer ballar els gegants. A alguns, els coneixem; a d'altres, no, però d'una manera o altra tots són companys nostres i els hem volgut reunir en aquest espai. La informació que hem recollit ha estat obtinguda bàsicament de les entrevistes i xerrades que hem fet amb els antics geganters que encara viuen i que hem pogut localitzar. En la majoria dels casos els anys i les dates han quedat difuminades en el record i moltes de les que ens han donat són aproximades.

Aquesta secció, per tant, no pretén ser un estudi científic ni molt menys. Hem acumulat la informació que bonament hem pogut i així us l'expossem. Demanem excuses per endavant

Diferents generacions de geganters captats per diversos autors, la de la dreta va ser realitzada per Josep Xifró (Procedència Llum i guia 1959, AMCS i Carles Torrijos)

CRONOLOGIA DELS GEGANTS DE CASSÀ DE LA SELVA

Durant la Festa Major de l'any 1959 ens van estrenar per inaugurar la xarxa d'aigua potable i l'altar Major de l'església, d'ençà sortim el dissabte de la festa Major a fer cercavila i el dilluns a ballar a la Coma, també sortíem el dijous de Corpus quan era festa.

Si teniu una mica de paciència us explicarem una mica la nostra vida i ja veureu que no ha estat gens avorrida. Quan sortim al poble sempre és per una festa o una altra i quan anem de poble en poble també sol ser Festa Major o algun aniversari dels gegants d'aquell poble o ciutat que visitem.

El que si podeu estar segurs es que portem el nom de CASSÀ amb tot el *garbo* i *carinyo* que podem i compteu que allà a on anem ens felicitem per lo guapos que som, pel ben vestits que anem i de la manera que ens fan ballar tots els geganters que hem tingut al llarg d'aquets anys (moltes gràcies a tots els geganters i famílies per la paciència, hores i esforços que ens heu dedicat).

Intentarem explicar els pobles que hem estat.

Fites més importants:

Hi ha dues sortides a Llagostera i Salt

abans del 1964 tot i que no es recorden les dates.

1964 estrena dels capgrossos.

1984 celebració del 25è Aniversari.

1987 estrena del ball egipci, els cavallets, els vestits i la Colla Gegantera.

1988 apadrinament dels gegants de Caldes de Malavella i estrena dels capgrossos nous.

1989 centenari dels gegants de Olot. Primera gran sortida.

1990 any Amades a Salou més de 200 colles de gegants.

1991 homenatge al constructor Lluís Carbonell i Colom a Olot.

1992 inauguració dels Jocs Paralímpics a l'Estadi Lluís Companys de Barcelona.

1993 Festa Major de Reus. Convidats com a colla única.

1994 organització de la segona Vila Gegantera de les Comarques Gironines.

1995 apadrinament dels gegants de Riudellots de la Selva.

1996 es fan els gegants nous per el constructor Manel Caserres i Boix i els vestits els fan les senyores de la llar dels jubilats.

1997 els gegants vells fan l'última sortida a Montserrat i s'estrenen els gegants nous.

1998 Comencen a ballar els diumenges a la tarda de Festa Major.

1999 Ribes de Freser

2000 Reparació dels gegants vells a Solsona

2001 Vila Gegantera a l'Escala.

2002 Fires a Girona.

2003 Ceret (França).

2004 dues sortides en un sol dia: al matí a Vallgorguina i a la tarda a Riudarenes.

2005 Vila Gegantera de las Comarques Gironines (assistència de 34 parelles de gegants). Trobada de gegants històrics a Vilanova i la Geltrú.

2006 Trobada dels Gegants del Pi i recuperació d'en Cassiano, el drac del carrer Migdia.

2007 Celebració del 175è aniversari dels gegants de Vic i ballada dins de la basilica de Santa Maria del Mar.

2008 Puigcerdà, Tolosa (França) i estrena de la gegantona Isis, de tres capgrossos, en Martí, la Tecla i en Tonet i dels xanquers .

2009 Celebració dels 50 anys dels gegants.

Carles Torrijos Marchante

Cap de colla dels geganters de Cassà de la Selva

si ens hem deixat algú. Si és així, o si algú disposa d'altra informació rellevant li agrairíem que ho comunicés a la Colla de Geganters per tenir-ho en compte en properes ocasions. Dit això, podem començar aquest breu passeig per la història dels cinquanta anys de geganters a Cassà.

Tot i que els gegants van arribar a Cassà el dia de la inauguració de l'aigua corrent del poble, l'any 1959, l'estrena oficial va ser pel Corpus d'aquell mateix any. Els quatre primers geganters de Cassà van ser en Joan Borrell Vilà,

en Joaquim Cabarrocas Artau, en Josep Estrany Pijoan i en Lluís Picart Carabús. Aquest dia de l'estrena es va seguir la processó del Corpus. Aquests quatre geganters, que ara ronden els setanta anys, tenen l'honor d'haver estrenat els gegants, però no els van pas portar molt de temps. En Joaquim Cabarrocas i en Joan Borrell només ho van fer en aquella ocasió. En Josep Estrany va seguir fins l'any següent. En Lluís Picart va haver de deixar els gegants el 1962 ja que se'n va anar a viure al Voló.

L'any 1960, quan es va retirar en Josep Estrany, li va prendre el relleu un home alt i fort que faria ballar els gegants durant més de 10 anys: en Lluís Teixidó Esteba. També aquells primers anys va entrar en Joan Genohers Garriga que acompanyaria en Lluís Teixidor fins a començaments dels anys 70. Cap al 1965 van agafar també els gegants en Joaquim Cabarrocas Roig, que faria durant molt temps les funcions de coordinació, i en Lluís Llobet Ribó. Tots dos seguirien fins al 1971. Sembla que, a finals dels anys 60 o co-

Els gegants i els seus acompanyants en una sortida a Puigcerdà (Procedència foto de la dreta: Xavier Maldonado)

mençaments dels 70, també hi va haver un altre geganter, que era cunyat d'en Lluís Picart, anomenat Manuel Pellissé. L'any 1965 va venir a viure a Cassà un geganter "veterà", que ja havia portat durant 4 o 5 anys els gegants de Ripoll. Es tracta d'en Josep Rodríguez Garrido. Es veu que això dels gegants, ja ho duia a la sang perquè va portar 4 o 5 anys més els de Cassà i, a més a més, va tenir un fill (en Didac) que és dels fundadors de la colla actual de Cassà i és membre també de la Fal·lera de Girona.

En Lluís Sala Salart agafà el gegant (el seu preferit) per primera vegada l'any 1969 i el portaria ininterrompudament durant divuit anys.

Cap a l'any 1972 en Lluís Teixidor va ser rellevat per l'Emili Pujol Bassacommas que formaria durant molts anys, juntament amb en Lluís Sala, la darre-ra parella de geganters que hi ha hagut a Cassà.

El 1987 (quan es van retirar) va prendre el relleu l'actual Colla de Geganters.

La parella Sala-Pujol va fer sortides en

solitari i d'altres, acompanyada. És curiós que, en les entrevistes que els vam fer per separat, tots dos van recordar una cercavila llarguíssima que van haver de fer ells dos sols, a Salt. "Sempre més me'n recordaré" deia l'Emili. Per la seva banda en Lluís comentava "Ostres, noi, quan estàvem cansats ens preniem el relleu de l'un a l'altre".

Al principi van coincidir, per períodes d'entre dos a quatre anys, amb en Joan Hidalgo i amb un geganter alt i corpulent de Llagostera anomenat Celestino Guinó. Cap a finals dels anys 70 i començament dels 80 van ser acompanyats per en Joan Carles Carbó Viruete i en Carles Miquel Cañet. En aquell temps també els va ajudar en algunes ocasions en Josep Pardo, de Campllong.

Cap al 1984 en Carles Miquel és substituït per en Cristobal Gómez Ramírez que faria de geganter durant un període de 3 anys. En Joan Carles Carbó encara va seguir un parell d'anys més.

Just a mitjan anys 80 comencen les cercaviles de Festa Major de gran recorregut que abastaven tots els carrers engalanats, que aleshores eren gairebé tots els del poble. Va ser llavors que va néixer la necessitat de reforçar l'equip de geganters i alguns membres de la Comissió de Festes ens vam animar a donar un cop de mà. Tots vam passar a formar part de la Colla de Geganters, que va néixer el 1987. En Pere Xifre Suñer va portar també els gegants un any durant aquest període de transició. L'any 1987 es va fer un reconeixement a la feina d'en Lluís Sala i l'Emili Pujol. El dilluns de la Festa se'ls van lliurar unes plaques i en Lluís i l'Emili van ballar el vals amb els gegants per última vegada. Aquest mateix any s'havien estrenat els vestits nous dels gegants i també un ball: el ball egipci. Va ser amb aquesta estrena que es va donar oficialment el relleu a l'actual Colla de Geganters de Cassà.

Aquell any 87 formaven part de la colla: en Siso Domingo Mercadal, en Jan-

Geganters i gegants a Cassà (Procedència: Xavier Tarrès, Carles Torrijos)

dro Lloveras Vehils, l'Emili Mató Palós, en Dídac Rodríguez López, en Rafael Rovira Cabarroques, en Xevi Tarrés Abella, en Lluís Teixidor Sabater i en Carlos Torrijos Marchante, que era, i encara és, el cap de la colla.

Però els gegants de Cassà necessitaven música que els animés les cercaviles i d'aquesta necessitat va sorgir un grup de grallers de Cassà que amb el temps es convertiria en l'actual Toc de Xarel·lo. Per formar aquest grup en Siso Domingo i en Jandro Lloveras van canviar, cap a l'any 1988, el gegant per la gralla.

La Colla de Geganters va anar fent la seva història amb noves incorporacions i algunes baixes:

En Joan Duch Dausà va començar el 1989 i va portar els gegants fins al 1999. Aquest mateix any 1999 es van incorporar en Robert Garcia Bramley i en Carles Casanova Martí, que continuen com a membres de la colla en l'actualitat.

En Robert Rigau Isern va agafar els gegants per primera vegada el 1991 i

els va portar fins l'any 2006, any en el qual va patir un accident de trànsit que l'obligà a retirar-se. L'any 1993, un dels fundadors de la colla, en Lluís Teixidor, es va casar i se'n va anar a viure a Blanes. Per aquesta raó va haver de deixar els gegants, tot i que no ho va fer fins el 1994. En Xavier Viñas Teixidor va ser geganter des del 1995 fins al 2000, any en el qual va començar la seva carrera de músic tocant la gralla amb els grallers de Cassà.

En Rafael López Ramírez es va estrenar amb els gegants l'any 1996 i els va dur fins que una lesió l'obligà a plegar. Això va ser l'any 2004.

Els anys 2000-2001 marquen el comiat d'un altre dels fundadors de la Colla de Geganters: en Dídac Rodríguez. Tot i que feia temps que vivia a Girona i era també membre de la Fal·lera Gironina, no havia deixat els gegants de Cassà fins aquestes dates, quan es va haver de retirar definitivament de portador per problemes físics.

Durant els anys 2000 hi ha hagut no-

ves incorporacions de geganters molts fermes: en Jordi Riera Fernandez (2000), en Beto Gonzalez Cruz (2002), en Pere Sabrià Alabau (2004) i en Xevi Maldonado Oliver (2008). Tots ells continuen en actiu.

Per tant, arribats al 2009 la Colla de Geganters de Cassà està formada per: en Carles Casanova, l'Emili Mató, en Robert Garcia, en Beto Gonzalez, en Xevi Maldonado, en Jordi Riera, en Rafel Rovira, en Pere Sabrià, en Xevi Tarrés i en Carlos Torrijos.

Tot i que pot semblar una colla nombrosa, val a dir que en els últims temps alguns de nosaltres hem reduït la nostra activitat per motius polítics (en el cas d'en Carles Casanova) o per diferents problemes físics (l'Emili Mató, en Xevi Tarrés i darrerament també en Rafel Rovira). Aquests problemes físics, en algun dels casos, ens obligaran a deixar definitivament els gegants.

És per això que la Colla de Geganters de Cassà necessita gent nova, amb

Gegants vells i les dues rèpliques (Procedència: Carles Torrijos)

força i amb il·lusió. Si alguna vegada heu sentit curiositat pel món geganter, veniu a descobrir-ho. La Colla de Geganters estem oberts a rebre a tothom que vulgui formar-ne part. Ens cal una colla gran, el més gran possible. Si ho voleu provar no us n'esteu. Us garanteixo que no us en penedireu. Veure un carrer ple de gent pel reixat de l'espiera, veure l'ambient de festa des del bell mig del carrer o de la plaça, veure les cares dels nens il·lusionats mirant amunt, des del petit mirador reixat és un autèntic luxe, un espectacle únic de Festa Major. Creieu-me: paraula de geganter.

Xevi Tarrés

El nom de Cassà ha passejant pels carrers de Riudarenes l'any 1990. (Procedència: Carles Torrijos)

EL CANVI DELS VESTITS

He parlat amb la Fina Reixach per recordar tot el procés del canvi dels vestits dels gegants de Cassà, l'any 1987.

Feia tants anys que feien cercavila que els vestits havien quedat recremats. Els anys 80 i 90 l'economia municipal no era gaire esplèndida i moltes de les coses que es portaven a terme es feien gràcies al voluntariat desinteressat i sense cap cost que portaven a terme els mateixos familiars dels regidors i de l'alcalde.

Una d'aquestes tasques fou la de canviar els vestits de l'Aldric i la Isaura. El gegant portava un vestit de ratlles blaves que tenia la part de sota els plec totalment descolorida. El mateix passava amb la geganta.

La Fina, esposa de Josep Blavi, regidor de Governació i Festes i l'Anna Maria, esposa del batlle, Josep M. Dausà, van ser les responsables de fer aquesta tasca. Tal com em diu la Fina, van anar a Girona, a Cortinatges Esteba, i van encarregar la roba. De pedreria es va utilitzar la mateixa. Ara diríem que la van reciclar. Per desvestir-los es va fer servir la sala de plens de l'Ajuntament vell, a la plaça de la Coma. Van ajuntar els bancs que en aquell moment hi havia i fent un quadrat, van poder treure la roba sense fer-la malbé perquè servís de patró.

Les senyores de la Llar dels Jubilats van fer la feina de cosir la indumentària. Al principi, la senyora Anna Brevà, de Girona, va orientar-les,

Cosint els vestits a la llar de jubilats (Procedència: Programa de la Festa Major del 1999)

però van acabar elles soles aquesta difícil tasca tot i ser complicada per les dimensions "gegants" que havien de tenir els vestits.

Perquè ens puguem fer la idea de la bona fe de tots plegats, fins i tot la màquina de cosir de la Fina va anar als jubilats perquè era més bona que la d'allà, i ja sobrefilava.

Un cop els vestits fets, els van portar a l'església de les monges del Cor de Maria, del carrer Germà Agustí, perquè hi havia una escala per anar al "Coro" que anava molt bé per a fer les proves.

Amb els vestits totalment nous i ben acabats, l'Anna i la Fina van decidir que la geganta portaria un ram de flors naturals ja que fins aquell moment aguantava majestàticament un costat de la capa. La Dolors de l'Art Floral era l'encarregada de fer el ram a mida per al puny de la Isaura. Quan els respectius marits van acabar el seu "mandat" a l'Ajuntament, la geganta va començar a portar un ram artificial. Són els canvis de la vida actual.

Maria Dolors Saura Baleri

Bibliografia:

Per saber-ne més:

JUANOLA, MIQUEL: "Interview fantástica. Ante el estreno de los Gigantes de la Villa" *Luz y Guía*, maig de 1959, núm. 160, pàg. 7

JUANOLA, MIQUEL: "El estreno de los gigantes", *Luz y Guía*, juny de 1959, núm. 161, pàg. 7

ALBERTÍ, XAVIER; DOMINGO, JORDI: *25è aniversari dels gegants* (inèdit)

VERT, JOAN: "Els gegants de Cassà", Programa de la Festa Major de l'any 1962

Textos:

GREC

Agraïments:

Colla Gegantera de Cassà

Nico Alonso

Jan Grau

Fina Reixac

Xavier Tarrés

Família Vidal

Toc de Xarel·lo

Mònica Xifra

Fitxa

AMCS. Arxiu Municipal de Cassà de la Selva

Rambla 11 de Setembre, 107

Tel. 972460005

Fax 972464371

arxiu@cassa.cat

www.cassa.cat

Arxivera: Dolors Grau i Ferrando

Edita: Ajuntament de Cassà de la Selva

Impressió: Palahí AG - www.palahi.cat

Dipòsit legal GI-1989 / 92

Tirada: 4.600 exemplars

Amb la col·laboració de:

Diputació de Girona

50 ANYS GEGANTS DE CASSÀ 1959-2009

